

TÜBİTAK-TBAG Beyin Dinamiği Multidisipliner Çalışma Grubu V. Çalıştayı

Alzheimer Hastalığına

Multidisipliner Yaklaşım

Toplumda çoğu zaman düşünüldüğü gibi, unutkanlık ve bunama yaşlılığın doğal bir sonucu değildir. Bunama, teknik terimiyle demans, bir hastalıktır ve bunun çok değişik türleri vardır. Demans çeşitleri arasında ilk sırayı, %56 görülme oranı ile, Alzheimer tipi demans (ATD) almaktadır. Yüzde 5'i kalıtsal kökenli olan Alzheimer hastalığı (AH) ayrıca uzun süren bir hastalıktır: Belirtilerin 65 yaşın üstünde başladığı bireylerde kaçınılmaz son, A.B.D. ortalamasına göre 8.5 yılda gelmekte, bu süre, belirtilerin 65 yaşın altında başladığı bireylerde ortalama 10.8 yıla uzamaktadır. Bir Alzheimer hastasının A.B.D.'de topluma maliyeti 174 000 USD olarak hesaplanmaktadır (Medina, 1999).

Hayatta kalma süresi sosyoekonomik düzey ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Nitekim günümüzde 65-75 yaşındaki bireyler, bilimsel olarak, 'genç yaşlı' olarak nitelendirilmektedir. Beri yanda 65 yaşın üstündeki her on bireyin birinde, 85 yaşın üstünde ise her on bireyden beşinde AH görülmektedir. Sinsi bir unutkanlık ve dikkatsizlikle başlayan ancak en son evresinde kişide tam bir yıkıma yol açan AH 'çağın vebası' olarak nitelendirilmektedir.

Ülkeler için büyük bir sosyal ve ekonomik sorun olan, hastanın yakınları ve onun bakıcısında ise travmatik yaşantılara yol açabilen AH, 21 Şubat 2000'de TÜBİTAK Mustafa İnan Salonu'n'da yapılan bir çalıştayda ele alınmıştır. TÜBİTAK'ın Beyin Dinamiği Çalışma Grubu'nun bilimsel toplantılarından beşincisi olan AH çalıştayı, grubun üyelerinden, Gazi Üniversitesi Nöroloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. CeylaİRkeç ve çalışma arkadaşları tarafından düzenlenmiştir. Çalıştaya konuşmacı olarak Dokuz Eylül, Ege, Erciyes, Gazi, Hacettepe, Lübeck Tıp ve Trakya Üniversiteleri ile Gülhane Askeri Tıp Akademisinden

13 öğretim üyesi konuşmacı olarak katılmıştır.

AH: Multidisipliner Yaklaşım, Temel İlkeler ve Klinik Yaklaşımlar başlıklı V. Çalıştayda, konu multidisipliner bir yaklaşım altında değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda AH, nörolojiden, nörofizyoloji, nöroradyoloji, biyokimya, farmakoloji, fizyoloji, psikiyatri ve nöropsikolojiye kadar uzanan geniş bir bilimsel yelpazede ele alınmıştır. AH konusunda bütün bu dallarda mevcut en son bulgu ve teknolojiler açıklanmıştır.

Beyin Dinamiği Multidisipliner Çalışma Grubu V. Çalıştayı'nın açılış konuşmasında Prof. Dr. CeylaİRkeç AH'yi ele almada multidisipliner yaklaşımın önemini vurgulamış, Prof. Dr. Erol Başar ise Çalışma Grubu tarafından yapılan bilimsel araştırmalar, yayın ve bildirilerle eğitim-öğretime yönelik faaliyetleri açıklamıştır. Çalıştayda öncelikle yaşlanma ve demans kavramları, bunların tanımları ve farklılıkları üzerinde durulmuş, yaşlanmanın doğal bir süreç, demansın ise bir hastalık olduğu vurgulanmıştır (Prof. Dr. CeylaİRkeç). AH'nin etyopatogenezi ele alınmış, beyinde meydana gelen amiloid plaklar ve nörofibriler yumaklarla karakterize nörodejeneratif değişikliklerin temelinde yatan biyokimyasal faaliyetler, genetik bileşen ve süreçler açıklanmıştır (Doç. Dr. Görsev Gülman Yener). AH'nin klinik ve patolojik bulguları üzerinde durulmuş, Alzheimer hastalarında gözlenen elektrofizyolojik, radyolojik, bilişsel ve duygusal bozukluklar ve bunların görüldüğü beyin alanları ana hatlarıyla özetlenmiştir (Doç. Dr. Ayşe Bora Tokçer). Daha sonraki konuşmalarda AH'nin çeşitli yönlerinin ayrıntılarına girilmiştir. Bu doğrultuda, hastalığın çevresel nedenleri üzerinde durulmuş, hastalığın temelinde yatan biyokimyasal süreçler ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Prof. Dr. Fatma Kutay ve arkadaşları). AH'nin tıbbi görüntülenmesinde hip-

pokampal yükseklik, koroid fissur ve temporal boynuz genişliği gibi lineer ölçümler yerine, daha yüksek duyarlılığa sahip volümetrik ölçümlerin gerçekleştirilmesi ve fonksiyonel süreçlere yönelik güncel görüntüleme yöntemlerinin kullanılması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Yard. Doç. Dr. H. Muammer Karakaş). AH'ye eşlik eden psikiyatrik belirtiler ele alınmış, emosyonel bozukluklar ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Doç. Dr. Nahit Özmenler). AH'nin özellikle erken evrelerinde, erken tanıya yönelik olarak kullanılacak ve ülkemiz için standardizasyonu yapılmış bulunan nöropsikolojik testler açıklanmıştır (Prof. Dr. Sirel Karakaş). Pek çok nöromediatör sistemin etkilendiği AH'de, bilişsel bozuklukların tedavisinde kullanılacak ilaç türleri açıklanmış; diğer emosyonel bozuklukların tedavisinde ise, ayrıca, antipsikotik, antidepresan ve antikonvülsan ilaçların kullanılacağı belirtilmiştir (Prof. Dr. Sevim Ercan). Son konuşmanın konusunu, AH'nin tedavisinde halen kullanılmakta olan ilaçlarla yeni farmakolojik ajanların etkilerini test etmede hayvan modellerinin önemi oluşturmuştur (Doç. Dr. Asuman Gölge).

Alzheimer Çalıştayı'nın genel tartışma bölümünde, tüm konuşmalardaki kritik konular özetlenmiş, bunların bilimsel araştırmalar ve klinik uygulamalar için doğruları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, nörolojik, nöroradyolojik, elektrofizyolojik ve nöropsikolojik ölçümlerin bir arada kullanılacağı bir Alzheimer araştırma projesinin gerçekleştirilmesi karara bağlanmıştır. Klinik uygulamalar açısından da, bir AH evrelendirme ölçeğinin seçilerek Türk kültüründe standardizasyon çalışmalarının tamamlanmasının önemi üzerinde durulmuştur.

Sirel Karakaş
Prof. Dr., HÜ Deneysel Psikoloji Anabilim Dalı Başkanı
TÜBİTAK Beyin Dinamiği Çalışma Grubu Başkan Yardımcısı